

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/ Issue 8 (Ağustos/ August 2022), s. 772-783.

Geliş Tarihi-Received: 14.06.2022

Kabul Tarihi-Accepted: 02.07.2022

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1130719

Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız Serisi"nde Toplumsal Sorunlar

Social Problems in Rıfat Ilgaz's "Bacaksız Serisi"

İsmail ÇUBUKÇU*
Tülay SARAR KUZU**

Öz

Edebî eserler bize insana ve yaşama ilişkin gerçekliğin sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış örneklerini sunar. Edebî eserlerde; ait oldukları toplumun başından geçen olaylar, o toplumun yaşadığı sorunlar, çektiği sıkıntılar ve daha birçok olgu bulunur. Bu yönüyle bakıldığında edebî eserlerdeki toplumsal sorunlar, içinden çıktıkları toplumun niteliklerine ilişkin bilgiler içerir. Çocuk edebiyatının önemli bir amacı da hedef kitlesi olan çocuklara içinde yaşadıkları toplumun sorunlarını duyumsatmaktır. Toplumcu gerçekçi bir yazar olan Rıfat Ilgaz, yetişkinlerin yanı sıra çocuklar için de kitaplar yazmıştır. "Bacaksız Serisi", Ilgaz'ın çocuklar için yazdığı beş kitaptan oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'nde yer alan romanlarda hangi toplumsal sorunlara yer verildiğini belirlemektir.

Tarama modeline dayalı bu çalışmada Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız Serisi"nde yer alan "Bacaksız Kamyon Sürücüsü", "Bacaksız Okulda", "Bacaksız Paralı Atlet", "Bacaksız Sigara Kaçakçısı", "Bacaksız Tatil Köyünde" adlı beş çocuk romanı; "içerik çözümlemesi" yöntemlerinden "kategorisel çözümleme" yöntemi ile incelenmiştir. Ana kategoriler Sipahioğlu (2015)'nin çalışması dikkate alınarak "siyasi sorunlar", "ekonomik sorunlar", "aile sorunları", "dinî sorunlar", "eğitim sorunları" ve "kültürel sorunlar" şeklinde belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde sıklık ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Çözümleme sonucunda frekans en yüksek kategorinin büyük farkla ekonomik sorunlar olduğu, onu sırasıyla eğitim sorunları ve aile sorunlarının izlediği, en düşük oranda ise siyasal sorunların yer aldığı belirlenmiştir. İncelenen romanlarda dinî sorunlar ile kültürel sorunlara ilişkin verilere rastlanmamıştır.

Anahtar sözcükler: Toplumsal sorun, Rıfat Ilgaz, Bacaksız Serisi.

Abstract

Literary works offer us the examples of the reality of human and life, plotted with artistic sensitivity and these works are a reflection of the society they belong to. Literary works issue the events of the society they belong to, the problems and troubles that society face and many more. From this point of view, social problems in literary works enlighten the characteristics of the society they come from. One of the main goals of children's literature is to make them feel the problems of the society they live in. Rıfat Ilgaz, a socialist realist writer, wrote books for children as well as adults. "Bacaksız Serisi" consists of five books written by Ilgaz for

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Bölümü Türkçe Eğitimi Programı, Ankara/Türkiye, e-posta: isclub55@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6473-1425.

** Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye, e-posta: tulaysarar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9417-4110.

children. The aim of this study is to determine which social problems are studied in the novels in Rifat Ilgaz's *Bacaksız Serisi*.

In this study based on the scanning model, five children's novels "Bacaksız Kamyon Sürücüsü", "Bacaksız Okulda", "Bacaksız Paralı Atlet", "Bacaksız Sigara Kaçakçısı", "Bacaksız Tatil Köyünde" in Rifat Ilgaz's "Bacaksız Serisi" were analyzed with the "categorical analysis" method which is one of the methods of "content analysis". The main categories were determined as "political problems", "economic problems", "family problems", "religious problems", "educational problems" and "cultural problems", cited by the study of Sipahioğlu (2015). Frequency and percentage calculations were made in the analysis of the data. As a result of the analysis, it was determined that the category with the highest frequency was economic problems, followed by educational problems and family problems and political problems were the lowest. In the analyzed novels, there were no data on religious and cultural problems.

Keywords: Social problem, Rifat Ilgaz, Bacaksız Serisi.

Giriş

"Edebiyat; duyguların, düşüncelerin, tasarıların insana ve yaşama ilişkin yaşantı örneklerinin estetik bir dille anlatılması sanatıdır." (Aslan, 2013-a, s. 6). Kavcar (1999, s. 123)'a göre ise edebiyat; "duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerin sözlü veya yazılı olarak güzel biçimde anlatılması sanatı"dır.

Edebiyat bize, insana ve yaşama ilişkin gerçekliğin sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış örneklerini sunar (Sever, 2013, s. 31-32). Edebiyat, en ilkel toplumlardan bugünkü en yüksek uluslara kadar bütün toplumlarda bulunan sosyal bir üründür. Her edebiyat, kendisini meydana getiren ulusların bir ifadesidir; ulusların yaşamında etkisi olan olaylar, çekilen acılar, duyulan derin sevinçler o ulusun edebî metinlerine de yansır (Kavcar, 1988, s. 13). Edebiyat, olay ve olguların toplumun belleğinde nasıl izler bıraktığının işaretlerini edebî metinler aracılığıyla ortaya koyar (Anar ve Özbay, 2013, s. 13).

Küreselleşen dünyamızda, edebiyat ve toplumbilim her geçen gün önem kazanmaktadır (Aydın, 2009, s. 366). Bir ülkenin edebiyatı, o ülkenin coğrafi şartları ile toplumun örf, adet ve geleneklerinden ayrı düşünülemez (Çelenlioğlu, 2020, s. 5). Bu yönüyle bakıldığında edebî eserlerdeki toplumsal sorunlar, ait oldukları toplumun niteliklerine ilişkin bilgi içermeleri bakımından çok önemlidir (Nirun, 1965, s. 239).

Edebî eserlerde; eserin yazıldığı dönemin siyasi, tarihî, toplumsal ya da ekonomik olaylarıyla ilgili bilgilerin olması, edebiyatı toplumu anlamada önemli bir araç hâline getirmektedir. Dünya edebiyatında toplumsal değişimlerde öncü roller üstlenen bu tür edebî eserlerin pek çok örneği bulunmaktadır (Sipahioğlu, 2015, s. 1-2). Edebî eserlerin çözümlenmesinde toplumsal olgular kullanılabilir gibi, toplumsal olguların açıklanmasında da edebî metinler kullanılabilir (Kırtıl, 2012, s. 292). Sanat dallarının sosyolojik bir bakış açısıyla incelenmesi, insan ve topluma ilişkin yaşayış biçimlerinin de ayrıntısıyla incelenmesi anlamına gelir. Bu açıdan bakıldığında toplumu anlama çabalarının belki de en güzeli, sanat ve edebiyat dünyasının sosyolojik bir inceleme nesnesi olarak ele alınmasıyla gerçekleşecektir. Çünkü sanat eserleri, insanı kendine özgü anlatım biçimleriyle anlatmaya çalışmaktadır. Böylelikle topluma ilişkin her türlü anlama ve açıklama çabaları için yepyeni olanaklar sunacak birer nesne niteliği kazanmaktadır (Anar ve Özbay, 2013, s. 2). "Toplumsal eleştiri" bağlamında düşünüldüğünde edebî eserler, toplumsal sorunları dile getiren eserlerdir (Dilidüzgün, 2012, s. 88). Bu yönüyle edebiyat, sosyal bir kurumdur (Wellek ve Warren, 1983, s. 123).

Ülkemizde edebiyat-toplum ilişkisini ortaya koyan ilk yapıt, Ziyaeddin Fahrettin Fındıkoğlu'nun "Bayburtlu Zihni, Bir Edebiyat Sosyolojisi Denemesi" adlı yapıtıdır. Bu konuda bilimsel yol izlenerek yapılan çalışmalar bakımından kayda değer ilk çalışmalar ise Nurettin Şazi Kösemihal'in çalışmalarıdır. "Çağdaş Türk Edebiyatında Sosyal Konular"

adlı yapıtıyla Kemal Karpat, "Edebiyat Bilimine Katkılar" adlı yapıtıyla da Sadık Kemal Tural bu alanda öne çıkan isimlerdir (Sipahioğlu, 2015, s. 15-17).

Sanayi Devrimi sonrasında insan gücüne dayalı üretimden makine gücüne dayalı üretime geçilmiş, böylece insana ve insanî değerlere verilen önem azalmaya başlamıştır. Bu durum, birçok toplumsal sorunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu sorunlar, toplumlara kendisini anlatmayı görev edinmiş olan edebiyatın ilgi alanına girmiştir (Güzel, 2014, s. 157). Türk edebiyatı, yaşanan toplumsal ve siyasal dönemlere göre gelişim gösteren ve sosyal içeriği ağır basan bir edebiyat niteliği taşır. Edebiyatımızın yakın tarihine bakıldığında toplumcu gerçekçi sanatçıların sosyal kaygıyla hareket ettikleri görülmektedir (Demirel, 2008, s. 11). Batı'da olduğu gibi ülkemizde de sosyal olaylar, duygusal bir tepki olarak edebiyatta ifade edilmiştir. Ardından, düşünce akımları edebiyata girmiştir. Örneğin, Ziya Gökalp görüşlerini şiir biçiminde ileri sürmüş, böylece edebiyatın etki gücünden yararlanmış (Kavcar, 1988, s. 15). Edebiyatımız, toplumla ilişkisi bakımından ele alındığında Tanzimat'la birlikte Batılılaşma, yanlış Batılılaşma ve buna benzer konuların daha çok ele alındığı; bunun yanı sıra bu dönem yapıtlarında, üretim-tüketim alışkanlıkları, kadın hakları, aile yapısı, evlilik, eğitim ve geleceğe dayalı sorunların işlendiği görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yazılan yapıtlarda ise daha çok Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkan Türk ulusu işlenmiştir. Bu yıllarda yoksulluk, kahramanlık, savaş, Atatürk devrimlerine bağlılık gibi konuların ele alındığı görülmektedir (Sipahioğlu, 2015, s. 16-17).

Toplumcu gerçekçi yazarların yapıtlarında toplumun sorunlarını dile getirme, bu sorunlara çözümler üretme ve bu sorunlarla ilgili okuru bilinçlendirme amaçları güdülmüştür (Yumru, 2016, s. 4). Türk romanında toplumsal gerçekçilik, 1945 sonrasında edebî bir akım hâline gelir ve giderek yeğlenir. Rıfat Ilgaz da bu akımı benimseyen toplumcu gerçekçi yazarlarımızdan biridir (Yaşar, 2012, s. 95). Rıfat Ilgaz, seksen iki yıllık yaşamının büyük bir bölümünü Türk edebiyatında ölümsüzleşen eserler yazmakla geçirmiştir. Ilgaz, yazdığı eserleriyle dönemin aynası, toplumunun sesi olmuştur (Sönmez, 2012, s. 227).

Çocuklar; ekonomik sorunlardan geleneklerin baskısına, medyanın olumsuz etkisinden aile baskısına, çevre sorunlarından şiddet olaylarına kadar birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sorunları görmezden gelerek yok sayan çocuk edebiyatı, çocuğa karşı inanılmaz bir duyarsızlık sergilemiş olur (İpşiroğlu, 2004). Çocuk edebiyatı; edebiyatın bir parçası olarak çocukları yaşam gerçekliğiyle buluşturmalıdır çünkü çocuk edebiyatının temel sorumluluklarından biri de çocukları yaşama hazırlamaktır. Bu noktada önemli olan ise yazarların yaşam gerçekliğini sunarken çocuk okurların yaş ve eğitim düzeyini gözetenerek yazmaları, bir başka söyleyişle "çocuğa görelilik" ilkesine göre hareket etmeleridir (Aslan, 2006, s. 5).

Rıfat Ilgaz, yetişkinlerin yanı sıra çocuklar için de kitaplar yazmıştır. "Bacaksız" serisi, Ilgaz'ın çocuklar için yazdığı beş kitaptan oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'nde yer alan romanlarda işlenen toplumsal sorunların neler olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Romanlarda işlenen *siyasi sorunlar* nelerdir?
2. Romanlarda işlenen *ekonomik sorunlar* nelerdir?
3. Romanlarda işlenen *aile sorunları* nelerdir?
4. Romanlarda işlenen *dinî sorunlar* nelerdir?
5. Romanlarda işlenen *eğitim sorunları* nelerdir?

6. Romanlarda işlenen *kültürel sorunlar* nelerdir?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırma kapsamındaki romanlar, "tarama modeli" kullanılarak incelenmiştir. Tarama modelinde geçmişte ya da hâlen var olan bir durum, var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılır. Araştırma konusu olan olay, kişi ya da nesne kendi şartları içinde, olduğu gibi tanımlanır (Karasar, 2000, s. 77). Araştırmanın amacı "*Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'nde yer alan romanlarda hangi toplumsal sorunlara yer verildiğini belirlemek*" olduğu için araştırma modeli olarak genel tarama modeli seçilmiştir. Araştırma, genel tarama modelleri içinde "tekil tarama modelleri" türünün özelliklerine uygundur. Tekil tarama modelleri, değişkenlerin tek tek nitelik ya da niceliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma modelleridir (Karasar, 2000, s. 79).

1.2. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Tarama modeli kullanılan bu çalışmada Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız Serisi"nde yer alan "Bacaksız Kamyon Sürücüsü", "Bacaksız Okulda", "Bacaksız Paralı Atlet", "Bacaksız Sigara Kaçakçısı", "Bacaksız Tatil Köyünde" adlı beş çocuk romanı; "toplumsal sorunları içermesi" bakımından "içerik çözümlemesi" yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmada ana kategoriler Sipahioğlu (2015)'nin çalışması dikkate alınarak "siyasi sorunlar", "ekonomik sorunlar", "aile sorunları", "dinî sorunlar", "eğitim sorunları" ve "kültürel sorunlar" şeklinde belirlenmiştir. Çalışmada çözümleme yöntemlerinden "kategorisel çözümleme" kullanılmıştır. Kategorisel çözümleme "Belirli bir iletinin önce birimlere bölünmesi ve daha sonra bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplanmasıdır. Bu çözümlemede kategorilerin sıklığı (frekansı) hesaplanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 90). Buna göre araştırmada yer alan beş kitap; "siyasi sorunlar", "ekonomik sorunlar", "aile sorunları", "dinî sorunlar", "eğitim sorunları" ve "kültürel sorunlar" kategorileri bağlamında ayrı ayrı ve tekil olarak çözümlenmiştir.

1.3. Geçerlik

Nitel bir araştırmada geçerlik, "araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi" (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 290) anlamına gelmektedir. İçerik çözümlemesinde sonuçlar verilirken çözümleme işleminde kullanılan kategorilerin tanımlarının verilmesi gerekir. Ölçümler, yalnızca bu tanımlamalara dayanılarak geçerlik kazanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 82).

Bu çalışmada kategoriler oluşturulurken edebiyat, çocuk edebiyatı, Rıfat Ilgaz, Bacaksız Serisi ve toplumsal sorunlara ilişkin geniş bir araştırma yapılmış; bu alanların ilişkileri ilgili alanyazın çalışmalarıyla desteklenerek çalışmanın kuramsal çerçevesi ortaya konulmuştur. Veri toplamada bu çerçeveden yararlanılmış ve araştırma soruları da bu çerçeveye uygun olarak hazırlanmıştır. Böylece çalışmadaki ana ve alt kategoriler bağlamında veri kodlama aracına son hâli verilmiştir. Bu nedenle bu araştırmada belirlenen kategorilerin ölçülmek istenen verileri doğru ve geçerli biçimde ölçtüğü söylenebilir.

1.4. Güvenirlilik

Belirlenen alt kategorilerin romanlarda ne ölçüde işlendiği işaretlenmiş, bu işaretlemelere göre sıklık kaydı tutulmuştur. Araştırmada kullanılan kodlamanın güvenirliliğini ortaya koymak amacıyla belirlenen 5 romandan gelişigüzel seçilen 2'si alan uzmanı başka bir araştırmacı (ikinci veri işleyici) tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacı ile ikinci veri işleyicinin değerlendirmeleri arasındaki tutarlığa bakılmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki formül kullanılmıştır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 81).

Görüş Birliği

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)}} \times 100$$

Yapılan hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki tutarlık %92 olarak bulunmuştur. Alanyazında uyumun genellikle %70'in üzerinde olması beklendiği için (Karasar, 2016, s. 193; Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 81) bu çalışmada elde edilen değer tutarlığı sağlamada yeterli olduğu ve kitapların güvenilir biçimde çözümlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde sıklık ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

2. Bulgular

Tablo 1'de Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'ndeki romanların içerdikleri toplumsal sorunların belirlenen kategorilere göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1: Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'ndeki Romanların İçerdikleri Toplumsal Sorunların 6 Kategoriyeye Göre Dağılımı

Toplumsal Sorun	f	%
Ekonomik Sorunlar	39	61,90
Eğitim Sorunları	13	20,63
Aile Sorunları	9	14,28
Siyasi Sorunlar	2	3,17
Dinî Sorunlar	-	-
Kültürel Sorunlar	-	-
Toplam	63	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ekonomik sorunlar %61,90'lık oranla 4 kategori içinde sıklığı en yüksek olan kategoridir. %20,63'lük oranla eğitim sorunları ikinci; %14,28'lik oranla aile sorunları üçüncü; %3,17'lik oranla siyasi sorunlar son sırada yer almaktadır. İncelenen romanlarda dinî sorunlar ile kültürel sorunlara ilişkin veriler bulunamamıştır.

2.1. Ekonomik Sorunlar

Tablo 2: Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'ndeki Romanların İçerdikleri Ekonomik Sorunların Dağılımı

Ekonomik Sorunlar	f	%
Yoksulluk	14	35,89
Çocuk işçiliği	7	17,94
Kaçakçılık	6	15,38
Hırsızlık	5	12,82
Adam kayırmacılık	4	10,25
Karaborsacılık	1	2,56
Tekelcilik	1	2,56

Sınıf çatışması	1	2,56
Toplam	39	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi ekonomik sorunlar kategorisi içinde “yoksulluk” %35,89’luk oranla frekansı en yüksek olan sorundur. Bu sorunu %17,94’lük oranla “çocuk işçiliği” sorunu takip etmektedir. “Kaçakçılık” sorunu ise %15,38’lik oranla üçüncü sırada gelmektedir. Bu sorunları sırasıyla; %12,82’lik oranla “hırsızlık”; %10,25’lik oranla “adam kayırmacılık”; %2,56’şarlık oranlarla “karaborsacılık”, “tekellilik” ve “sınıf çatışması” sorunları takip etmektedir.

Aşağıda bu sorunlara incelenen kitaplardan örnekler verilmiştir.

“Cide’den yeni gelmişlerdi, evlerinde eşya adına hiçbir şey yoktu. Memlekette neleri varsa satmıştı babası. Parasıyla işte bu Külüstür’ü almıştı. Kazandığı para onun onarımına yetmiyordu.” (Bacaksız Kamyon Sürücüsü, s. 51).

“Erkek çocuklar, bebeklerle oynamazlar. Sinemaların önünde Kent satarlar, Malboro satarlar.” (Bacaksız Sigara Kaçakçısı, s. 27).

“Yürü pis kaçakçı! Sen kim, sigara satmak kim? Seni şimdi karakola teslim edeyim de gör! Vursunlar kelepçeyi de atsinlar seni hapsilere!” (Bacaksız Sigara Kaçakçısı, s. 81).

“Haksızlık olmasınmış. Sen gir elin tarlasına da bir de haktan haksızlıktan söz et. Hangisine gireceksin, şu sayıvanlı tarlaya mı?” (Bacaksız Tatil Köyünde, s. 90).

“Bunu gören müdür, Bacaksız’a ‘Kalk!’ dedi. ‘Al çan tanı! Oraya Ferit Derler oturacak!’” (Bacaksız Paralı Atlet, s. 82)

“Söyle bir daha gidecek misin o Rasim denen karaborsacının, kaçakçının yanına?” (Bacaksız Sigara Kaçakçısı, s. 82).

“Bu arabaları satanlar, onlara da satanlar, her şeyi öyle kurnazca hesaplamışlardı ki arabayı kullanan sürücülerin eline hiçbir şey geçmez ancak çolukları, çocukları çalıştırdıkları sürece aç kalmazlar, açık kalmazlardı.” (Bacaksız Kamyon Sürücüsü, s. 62).

“Neden almazlarmış? Sen de o okuldan değil misin? Benim babam hademe ...” (Bacaksız Okulda, s. 46).

2.2. Eğitim Sorunları

Tablo 3: Rifat Ilgaz’ın Bacaksız Serisi’ndeki Romanların İçerdikleri Eğitim Sorunlarının Dağılımı

Eğitim Sorunları	f	%
Eğitimde şiddet	10	76,92
Eğitimde adam kayırma	1	7,69
Eğitimde fırsat eşitsizliği	1	7,69
Eğitimde ötekileştirme	1	7,69
Toplam	13	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi eğitim sorunları kategorisi içinde “eğitimde şiddet” %76,92’lik oranla frekansı en yüksek olan sorundur. “Eğitimde adam kayırma”, “eğitimde fırsat eşitsizliği”, “eğitimde ötekileştirme” sorunları ise %7,69’luk oranla ikinci sırada gelmektedirler.

Aşağıda bu sorunlara incelenen kitaplardan örnekler verilmiştir.

"Bir cetvel! Hem de kenarı demirli bir cetvel tahtası, elimin üstünde küttledi." (Bacaksız Okulda, s. 216).

"Öğretmen, yüzüklü eliyle parmaklarını yakaladı. İğneyle delik deşik ediyordu uçlarını. Her parmağından boncuk boncuk kan çıkıyordu. Acıdan kıvranıyordu ama gene de sesini çıkarmıyordu. Gözlerinden yaş gelmeye başlamıştı. İstemediği hâlde ağlıyordu işte..." (Bacaksız Paralı Atlet, s. 85).

"Ama Derler ailesi, soylu çocuklarının Hacibaba okulu gibi gösterişsiz, göreneksiz kenar mahalle okulunda harcanmasını hiç doğru bulmamıştı. Paraya kıyarak yavrularını iki sokak yukarıdaki Hacıkalfa okuluna yazdırmıştı. Böyle üstün yetenekli çocukların düşkün aile çocuklarıyla bağdaşamayacağına inanan bu aile, gözü özel okullara dikecekti kuskusuz." (Bacaksız Okulda, s. 40).

"Haydar Aybekler giderken en kötü notu ona vermişti. İyiyle pekiyi bu sınıfta Pamuk Altanların hakkıydı. Beden eğitimi demek, biraz da aile eğitimi demektir ona göre. Bacaksız gibiler düşlerinde bile göremezlerdi 'iyi'leri, 'pekiyi'leri..." (Bacaksız Paralı Atlet, s. 89).

2.3. Aile Sorunları

Tablo 4: Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'ndeki Romanların İçerdikleri Aile Sorunlarının Dağılımı

Aile Sorunları	f	%
Çocuğa karşı şiddet	8	88,88
Boşanma	1	11,11
Toplam	9	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi aile sorunları kategorisi içinde "çocuğa karşı şiddet" %88,88'lik oranla frekansı en yüksek olan sorundur. Bu sorunu %11,11'lik oranla "boşanma" takip etmektedir.

Aşağıda bu sorunlara incelenen kitaplardan örnekler verilmiştir.

"Yere bırakır bırakmaz da iki yanağına birer tokat..." (Bacaksız Kamyon Sürücüsü, s. 51).

"Babasının cetveli yoktu, öğretmen gibi. Beş kardeşi vardı. Bacaksız harfleri hele bir çıkaramasın, beş kardeşin beşi de ensesinde patlardı." (Bacaksız Okulda, s. 26).

"-Annen ne iş yapıyor?"

-Fabrikada. Babamı mahkemeye verdi. Çocuklara bakmıyor diye. Mahkeme de ayırdı bizi." (Bacaksız Sigara Kaçakçısı, s. 55).

2.4. Siyasi Sorunlar

Tablo 5: Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisi'ndeki Romanların İçerdikleri Siyasi Sorunların Dağılımı

Siyasi Sorunlar	f	%
Yönetimle ilgili sorunlar	2	100
Toplam	2	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi incelenen kitaplarda siyasi sorun olarak sadece ülke yönetimiyle ilgili sorunlara rastlanmıştır.

Aşağıda bu sorunlara incelenen kitaplardan örnek verilmiştir.

“Son sıkıyönetimden beri bir deneme bile yapılmamıştı okulda.” (Bacaksız Okulda, s. 62).

Sonuç

Bu çalışmada Rıfat Ilgaz'ın *Bacaksız Serisi* içinde yer alan beş çocuk romanı, içerdikleri toplumsal sorunlar yönünden incelenmiştir. İncelenen romanlarda yer alan ekonomik sorunların %61,90'lık oranla sıklığı en yüksek kategori olduğu görülmüştür. 1970-1979 dönemi ülkemizde enflasyonun oldukça yüksek olduğu bir dönemdir. Bu dönemde ekonomik dengeler bozulmuştur. Artan ekonomik bunalım, 1979 yılında çok üst düzeye ulaşmıştır (Ertuna, 2004, s. 8). *Bacaksız Serisi* kapsamındaki romanların tam da bu yılların sonunda yazıldığı düşünüldüğünde, bu seri içindeki romanlarda ekonomik sorunların diğer sorunlara göre daha çok olması, yaşam gerçekliği ile örtüşen bir durumdur.

Çalışmamızda incelenen romanlarda ekonomik sorunlar kategorisi içinde “yoksulluk” %35,89'luk oranla frekansı en yüksek sorun iken bu sorunu %17,94'lük oranla “çocuk işçiliği” sorunu takip etmektedir. Çocuk işçiliğine yol açan en büyük etmen, yoksulluktur ve araştırmalar; çalışan çocukların büyük kısmının çocuk yoksulluğu yaşadığını veya ailelerinin yoksul olduğunu ortaya koymuştur. Bununla beraber çocuk işçiliği, özellikle ekonomik yönden gelişmemiş ülkelerde daha yaygındır (Gül ve Öztürk, 2020, s. 134-142). İncelenen romanlarda “yoksulluk” sorununa “çocuk işçiliği” sorunundan daha fazla yer verilmesi, neden-sonuç ilişkisi bağlamında tutarlı görülmektedir.

Sanayi bölgeleri yönüne gerçekleşen düzensiz ve hızlı göçler, çocukların çalışmasının en büyük nedenlerinden biridir (Gül ve Öztürk, 2020, s. 135). Romanların kahramanı Bahri ile ailesinin Cide'den İstanbul'a göç ettiği düşünüldüğünde incelenen romanlarda çocuk işçiliği sorununun yer alması, olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Ekonomik sorunlar kategorisi içinde “kaçakçılık” sorunu %15,38'lik oranla üçüncü sırada gelmektedir. Bu sorunu sırasıyla; %12,82'lik oranla “hırsızlık”; %10,25'lik oranla “adam kayırmacılık”; %2,56'şarlık oranlarla “karaborsacılık”, “tekelcilik” ve “sınıf çatışması” sorunları takip etmektedir. Gelir düzeyinin düşük olması, bireyleri suç işlemeye iten en önemli etmenlerden biridir. Yoksul bireylerin ekonomik faaliyet alanlarında daha az olanaklara sahip olmaları ve yasal kazançlarının düşük olması, onları suç işlemeye yönlendirmektedir (Polat vd., 2013, s. 7). Bu bağlamda incelenen kitaplarda yoksulluk sorununun bir sonucu olarak kaçakçılık, hırsızlık, karaborsacılık, tekelcilik sorunlarına yer verilmesinin yine yaşam gerçekliği ile örtüşmekte olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda incelenen romanlarda %20,63'lük oranla *eğitim sorunları* ikinci sırada yer almaktadır. Eğitim sorunları kategorisi içinde %76,92'lik oranla “eğitimde şiddet” sorunu en çok yer alan sorundur. Çocuk yetiştirme konusunda eğitimde dayak, ezber ve çocuğun sevgiden yoksun bırakılarak itaat ve saygıya zorlanması gibi geleneksel öğelerin alttan alta varlığını sürdürdüğü görülmüştür (Ahioglu-lindberg, 2012, s. 49). Ülkemizde fiziksel istismar oranının yüksek olmasının nedenlerinden biri de dayanın bir disiplin yöntemi olarak kullanılmasıdır. Çocuğu dayakla cezalandırma ve disipline etme düşüncesi, o kadar benimsenmiştir ki bununla ilgili deyişler bile göze çarpmaktadır. “Kızını dövmeyen dizini döver”, “Annenin / öğretmeninin / babanın vurduğu yerde gül biter.” bunlara birer örnektir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2016, s. 51). İncelenen romanlarda eğitim sorunları kategorisinde en çok “eğitimde şiddet” sorununa yer verilmesinin dönemin

terbiye anlayışın bir yansıması olduğu ve dayanın bir cezalandırma ve terbiye etme aracı olarak görüldüğü düşünülmektedir. Nas (1988, s. 245)'in da belirttiği gibi fiziksel şiddet (dayak) onur kırıcı bir olgudur, döveni de dövüleni de küçültür. Çocuğun öz denetim ve özgüven kazanmasının önünde büyük engel oluşturur. Bu yüzden çocuklar açısından önemli bir sorundur. İncelenen romanlarda bu soruna yer verilmesi, romanların yazıldığı dönemin eğitim ortamlarındaki yaşam gerçekliğini yansıtması bakımından önemli bir niteliktir. Bacaksız Serisi romanlarında eğitim sorunları kategorisi içinde "eğitimde adam kayırma", "eğitimde fırsat eşitsizliği", "eğitimde ötekileştirme" sorunları ise %7'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. Burç (2013, s. 52-53) da çalışmasında benzer şekilde "Bacaksız Okulda" adlı romanda eğitimde adam kayırma, eğitimde fırsat eşitsizliği, eğitimde ötekileştirme sorunlarının işlendiğini belirtmiştir.

Çalışmamızda incelenen romanlarda %14,28'lik oranla aile sorunları üçüncü sırada yer almaktadır. *Aile sorunları* kategorisi içinde %88,88'lik oranla "çocuğa karşı şiddet" sorunu en çok yer alan sorundur. Sivri ve Çiftçi (2012, s. 114,115) duygusal istismarın şiddetin bir diğer çeşidi olduğunu; Bacaksız Serisi'nin kahramanı olan Bahri'ye karşı anne ve babasının argo konuştuklarını, dahası sözlü ve fizikî şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Aile içinde şiddet, özellikle kadınlar ve çocuklara daha çok uygulanmaktadır. Bunun nedeni, kadınların ve çocukların kendilerini savunma konusunda fiziksel olarak erkeklere oranla daha zayıf olmalarıdır (Şenol ve Mazman, 2014, s. 11). Ünal (2005, s. 134), yoksulluk ve ekonomik sıkıntının çocuğa yönelik şiddetin en önemli nedenlerinden biri olarak görüldüğünü belirtmiştir. Ekonomik eşitsizliğin, yoksulluğun ve işsizliğin yüksek olduğu toplumlarda çocuğa yönelik şiddet artmaktadır. Göç hareketlerinin fazlalığı da çocuğa yönelik şiddeti artıran etkenlerden biridir (İnci ve Duman, 2014, s. 536). Bu belirleme incelenen romanlarda, roman kahramanı olan Bahri'ye anne ve babası tarafından uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddetin gerekçeleri ile örtüşmektedir. Çünkü Bahri'nin ailesi yoksuldur ve ciddi ekonomik sıkıntılar yaşamaktadır. Bununla beraber Bahri ve ailesi, Cide'den İstanbul'a göç etmişlerdir.

Aile sorunları kategorisi içinde boşanma %11,11'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır ve bu sorun, incelenen romanlarda sadece bir yerde geçmektedir. Yani boşanma sorununun frekansı düşüktür. Binay (2018, s. 237) boşanmanın toplumda hoş karşılanmaması nedeniyle 1990'lı yılların sonuna kadar ülkemizdeki boşanmalarda ciddi oranda bir artış görülmediğini belirtmiştir. İncelediğimiz romanların 1970'li yılların sonunda yazıldığı düşünüldüğünde romanlardaki boşanma sorununun çok az olması olağan bir durumdur. Bununla beraber romanlarda boşanma ve çocuğa karşı şiddet sorunlarına yer verilmesi, dönemin yaşam gerçekliğini yansıtan bir durumdur.

Rıfat Ilgaz, yazarlığının yanı sıra eylem ve ideoloji adamı olarak da adından söz ettirmiş; yaşadığı dönemin politik olaylarını izlemekle kalmamış, bu olaylarda aktif olarak yer almıştır (Yaşar, 2012, s. 95). Ancak Rıfat Ilgaz hem edebî eser niteliği taşımaları hem de çocuklara yönelik yazılmış olmaları nedeniyle çocuk kitaplarında siyasi konulara çok fazla değinmez (Çekici, 2014, s. 113). Sever (1995)'e göre yazarlar, okurlarıyla duygu ve düşünce alışverişinde bulunurken, yapıtlarında politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemelidir. Araştırmamıza konu olan romanlarda da siyasi sorunların %3,17'lik oranla en az yer verilen sorun olduğu görülmektedir. Yetişkinler için yazdığı yapıtlarda siyasi sorunlara yer veren Rıfat Ilgaz'ın çocuklar için yazdığı romanlarda bu sorunlara az yer vermesi, çocuk gerçekliği açısından olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir.

Sever (2012, s. 30)'in de belirttiği gibi; çocuk kitabı yazarı bir düşüncenin ya da inancın peşinde koşan, o düşünce ya da inancın doğru olduğunu çocuklara inandırmaya çalışan bir söylevci değildir. Bu bağlamda incelenen romanlarda dinî sorunlara yer

verilmemesi çocuk gerçekliği ile örtüşen bir niteliktir. İncelenen romanlarda dinî sorunlar gibi kültürel sorunlara ilişkin bulgulara da rastlanmamıştır.

Nitelikli çocuk kitaplarının; çocuğun gelişiminde, insanı ve yaşamı tanımada, günümüz gerçekleri ile iletişime geçmesinde önemli bir yeri vardır (Aslan, 2008, s. 86). Çocuk edebiyatı yazarlarının öncelikli sorumluluğu, çocuğun kendini ve gerçek yaşamı tanımada olanak sağlayacak yaşam durumları oluşturmaktır (Sever, 2003, s. 23). Aslan (2006, 13), Rifat Ilgaz'ın çocuk kitaplarını "yaşam gerçekliğinin sunuluşu" bakımından incelemiş, bu kitaplarda çocukların yaşamda iç içe oldukları fakat çeşitli nedenlerle onlarla paylaşılmayan ve konuşulmayan birçok konuya yer verildiğini belirlemiş; bu belirlemeden hareketle toplumcu gerçekçi bir yazar olan Rifat Ilgaz'ın çocuk okurları yaşamın ve insanın her tür yanıyla buluşturduğu, böylece çocuğu yaşama hazırlama konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Aslan'ın belirlemeleri ve çalışmasında yer verdiği yaşam gerçekliği bulguları, bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Sonuç olarak incelenen romanlarda çocuğun gerçek yaşama hazırlanmasına olanak sunan birçok toplumsal soruna yer verildiği görülmüş ve bu romanların çocuğu gerçek yaşama hazırlama konusundaki işlevlerini yerine getirdikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuçtan hareketle Rifat Ilgaz'ın Bacaksız Serisinin, çocukların toplumsal duyarlılıklarının gelişmesi açısından ilgililere önerilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Etik Beyanı

Bu çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılarak mevcut araştırmalar incelendiğinden ULAKBİM TR Dizin kriterleri gereği, etik kurul kararı gerektiren çalışmalar kapsamında yer almamakta olup araştırma; yayın ve araştırma etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Çıkar ve Katkı Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir. Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Kaynakça

- Ahioglu-lindberg, E. (2012). Çocuk Yetiştirme Açısından Türkiye'de Çocukluğun Tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(I), 41-52.
- Anar, T. ve Özbay, F. (2013). Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Osmanlı'dan Günümüze Türk Şiirinde Dilenme ve Dilencilğe Genel Bir Bakış. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2, 1-27.
- Aslan, C. (2006). Yaşam Gerçekliğinin Sunuluşu Bakımından Rifat Ilgaz'ın Çocuk Kitapları. *Eğitim-Bilim-Toplum*, 15(4), 4-15.
- Aslan, C. (2008). Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından 100 Temel Eserdeki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme. 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi & 4. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali ve Kongresi "Risk Altındaki Çocuklar". İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, (I), 85-98.
- Aslan, C. (2013). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Temel İşlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 17, 6-9.
- Aydın, E. (2009). Edebiyat-Sosyoloji İlişkisinde Sosyolojik Kaynaklar ve Ölçütler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(1-I), 357-370.

- Binay, M. (2018). Türkiye'de Boşanma Nedenlerinin Analizi ve Alternatif Uyuşmazlık Yöntemleri. *Ombudsman Akademik*, 5(9), 237-267.
- Burç, B.(2013). Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız'ın Basından Geçenler" Adlı Hikâye Serisindeki Eserlerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Çekici, Y. E. (2014). Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Kitaplarında Karşıt Söylem Bağlamında Eleştirel Okuma Etkinlik Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Çelenlioğlu, A. (2020). Toplumcu Gerçekçi Romanlar Başta Olmak Üzere Edebi Eserlerin Sosyoloji Alanında Veri Olarak Kullanılabilirliği. *EKEV Akademi Dergisi*, 81, 1-11.
- Demirel, M. (2008). *Türk Kadın Öykü Yazarlarında Toplumsal Sorunlar (1960-1980)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Dilidüzgün, S. (2012). *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ertuna, Ö.(2004).1923'ten Bugüne Türkiye Ekonomisi ve 2023'e Doğru Hedefler. *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finans Dergisi*, 21, 6-17.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gül, T. ve Öztürk, M. (2020). Çocuk İşçiliğinin Nedenleri Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, 130-148.
- Güzel, B. (2014). Sanayi Devriminin Ortaya Çıkardığı Toplumsal Sorunların Edebiyattaki İzdüşümü: Emile Zola'nın Germinal Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 7(33), 157-165.
- İlgaz, R. (1996). *Bacaksız Okulda*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlgaz, R. (1996). *Bacaksız Tatil Köyünde*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlgaz, R. (2004). *Bacaksız Kamyon Sürücüsü*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlgaz, R. (2007). *Bacaksız Sigara Kaçakçısı*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlgaz, R. (2015). *Bacaksız Paralı Atlet*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- İnci, Y. ve Duman, A. (2014). Çocuğa Yönelik Şiddetin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Boyutları: Erzurum İli Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 7(31), 524-56.
- İpşiroğlu, Z. (2004). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, K. (1987). *Gecekondu Ailelerinin Kentle Bütünleşmelerini Engelleyen Nedenler ve Ortaya Çıkan Toplumsal Sorunlar (Korumaya Muhtaç Çocuk Sorunu Nedeniyle Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Başvuran Gecekondu Aileleri Üzerine Bir Araştırma)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kavcar, C. (1988). *II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim*. Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.

- Kırtıl, G. (2012). Edebi Metinlerin Sosyolojik İmkanları Üzerine Farklı Yaklaşımlar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 291-312.
- Nas, R. (1988). Çağdışı Bir Disiplin Aracı: Dayak. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 243-48.
- Nirun, N. (1965). Sosyal Problemler ve Sosyal Bünye. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/60285/11866.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Erişim Tarihi: 12.05.2022].
- Ozankaya, Ö. (1982). *Toplumbilime Giriş*. Ankara: S Yayınları.
- Pelendecioglu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Polat, C., Eren, H. ve Erbakıcı, F. (2013). Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-33.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece*, 107,14-15.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sipahioğlu, Z.S. (2015). *Turgut Özakman'ın Yapıtlarında Toplumsal Sorunlar*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Sivri, M. ve Çiftçi, Z. (2012). René Gosciny'nin "Küçük Pıtırık" Serisi ile Rıfat Ilgaz'ın "Bacaksız Serisinde Ailede ve Okulda Çocuğa Uygulanan Şiddete Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. *Folklor/Edebiyat*, 18(69), 109-130.
- Sönmez, H. (2012). Rıfat Ilgaz'ın "Çocuklarım" Şiirinde Zaman-Mekân Unsurları ve Çocuk İlişkisi Üzerinde Bir İnceleme. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32, 225-234.
- Şenol, D. ve Mazman, İ. (2014). Çocuğa Uygulanan Şiddet: Türkiye Özelinde Sosyolojik Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), 11-17
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Tombul, Ş. (2009). *Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Serisinde Biçim-İçerik İncelemesi ve Serinin İlköğretim Türkçe Programına Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(9). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198147>, [Erişim Tarihi: 12.05.2022].
- Wellek, R., Warren, A. (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri* (Çev. Ahmet Edip Uysal). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yaşar, H. (2012). Rıfat Ilgaz'ın "Yıldız Karayel" Romanının Politik Roman Türü İçindeki Yeri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 93-103.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yumru, D. (2016). *Ayşe Kulin'in Yapıtlarında Toplumsal Sorunlar ve Eğitim*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.